

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצול/ת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: infovatikim@pmo.gov.il פרטים נוספים ושאלות בטלפון כוכבית 8840*
נא למלא את הפרטים האישיים בנספח ולאשר בחתימתכם את פרסום הסיפור באתר.
יש לשלוח את הנספח בדואר: ת.ד. 10437 פתח תקווה 49003 או בפקס: 02-5605034
ניתן לסרוק את הנספח ולהעבירו בדוא"ל בצמוד לשאלון.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: גרשון GERSHON	שם משפחה: פלג PELEG

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: פלטקובסקי		בלועזית PLATOWSKY	
שם פרטי איתו נולדתי: גרשון		בלועזית GERSHON	מין: זכר שנת לידה: 1945
עיר לידה: מורשין (קירוב)		בלועזית MORASHIN KIROV	ארץ לידה: USSR רוסיה
שם פרטי ושם משפחה של האב: פלטקובסקי מטיס		שם פרטי ושם נעורים של האם: משניות רבקה גיטל	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: נולדתי בסוף המלחמה		בלועזית MISHNAYOT RIVKA-GITLE	ארץ המגורים: USSR רוסיה
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה)	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ) מורשין (קירוב) רוסיה			
במידה והיית בגטו, ציין את שמו		בלועזית	

במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו \		בלועזית \
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: כשהסתיימה המלחמה במורשין רוסיה	תאריך השחרור:	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה) אדמונד אוסטריה ADMOND AUSTRIA	ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור ורשה פולין	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי \	שנת עליה: 1948	במידה ועלית באנייה, ציין את שמה קסרטה-אניה איטלקית

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הורייך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נא לכתוב בגוף ראשון

אני בן 70 לכן הסיפורים שאספר, חלקם לקוחים מזיכרוני וחלקם ממה ששמעתי מבני משפחתי, אבל חשוב היה לי לספר אותם.

הורי ילידי פולין. שניהם מעירות ליד ורשה WARSAW (פולין). אבי מהעירייה ברוק BROK, על יד מאידנאק MAJDANEK. בעיירה לא נשאר זכר לחיים היהודיים, שהיו שם מלבד מגן דוד, חרוט על אחד הבתים. אמי מהעירייה אוסטרומוזובייץ (שם לא בקרתי, בניגוד לעיירה של אבי, בה ביקרתי). לאבי היו 11 אחים ואחיות, כולם נספו והוא היחיד, שנשאר. אבי היה מומחה לסנדלרות; יצירת פרוטזות ונעליים מיוחדות. הוא היה אדם חזק ואגרסיבי, שלא פעם אהב לשתות כוסית שיכר. לפעמים בסוף יום העבודה הוא היה מתלבש יפה, נקי מצוחצח ומגולח, הוא היה יוצא. קראו לו מטס, כי הוא נולד בפרשת "מטות". אמי הייתה אישה מאוד יפה ועדינה. היא הייתה אופנאית-מודליסטית, ברמה גבוהה. היא באה ממשפחה מאוד אדוקה. אמי התאהבה באבי, היא פשוט הסתנוורה, ולמורת רוחו של אביה, היא החליטה להינשא לאבי. משפחת אמי הייתה מאוד אדוקה. הם שמרו על הכשרות ועל השבת. מצד אבי פחות, אבל אבי שיתף פעולה, כשהוא רצה לעשן, הוא היה עושה זאת בצד. בכל יום שישי ובשבת היה קידוש ועשו תפילה. בבית היה אוכל מסורתית, אשכנזי; גפילטע פיש, טשולנט. את כל החגים חגגנו כהלכתם. הקהילה הייתה מאורגנת; רבנים, חיידר.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

כשפרצה המלחמה, אבי אמר לעוזר שלו בעסק בוורשה, שהוא יוצא לכמה שעות. הוא קנה עגלה וסוס וניסה לשכנע כמה שיותר אנשים מברוק, להצטרף אליו ולברוח לגבול רוסיה. אבי ואמי, שתי אחיותיי, סבתי מצד אמי ועוד שלושה ילדים, כולנו הגענו לגבול הרוסי. משפחה נוספת הצטרפה ל"טיול", אבל לא אפשרו לה לעבור את הגבול. אבי אמר אולי אם הבנות יבכו זה יעזור ויאפשרו לנו לעבור את הגבול, אבל שום דבר לא הועיל. לפתע היו צריכים להעביר פצועים לרוסיה. אבי הסכים לעשות זאת ובתמורה הוא דרש שיאפשרו לו לעבור את הגבול לצד הרוסי.

לאחר כמה ימים, הצבא הרוסי גייס אותו ואמי המשיכה לכיוון סיביר. לאבי נודע, שהמשפחה נמצאת במרחק 10.000 ק"מ, ממקום הימצאו. באחד הימים הגדוד שלו עצר בעיירה מורשין MORASHIN. הוא וחברו הלכו מעט להסתובב. לפתע הוא אומר לחבר: "אתה רואה את האישה הזאת. זאת אשתי, אני מזהה אותה, למרות שהיא לבושה בחצאית עשויה משקי סוכר." חברו אמר לו לקרוא לה. אבי קרא בשמה: "רבקה גיטל". האישה הסתובבה, ואכן זאת הייתה היא. מה רבה הייתה השמחה.

בכי, צהלה. אבי, שהיה עוזר במטבח הצליח לגנוב מעט סוכר, קמח ועוד כל מיני דברים. כל הלילה הוא ואמי ישבו וחשבו, מה לעשות. בבוקר הוא נאלץ לעלות לרכבת. בתחנה הראשונה, שבה עצרה הרכבת, הוא מסר את רובהו לחברו ואמר לו, שהוא חייב לרדת לשירותים. הוא לא חזר לרכבת, הוא הסתובב אחורה והלך לאורך המסילה, עד שהוא הגיע הביתה.

הבהלה בבית הייתה גדולה. הם חששו, שמכיון שהוא עריק, הוא ייתפס ויוצא להורג. המשפחה פנתה לוועד היהודי בבקשת עזרה והיא קיבלה את הצעת הוועד, שמעתה ואילך יקרא שמו יהודה, על שם אחיו שנהרג והוא יקבל את הזהות שלו. הם מאוד דמו אחד לשני. אבי אסף כמה גברים והודיע, שכל מי שיקרא לו מעתה ואילך בשם "מטיס" ירגיש את נחת זרועו. מיהרו לשרוף את המדים ואבי מצא מהר מאוד עבודה כסנדלר. מצב היהודים היה קשה. אבי הכיר את כל הנצ'לניקים- קצינים רוסיים בדרגה בכירה (ניצבים), הודות לנעלים ולמגפיים, שהוא ייצר. הוא הכיר את כולם, היה שותה אתם לפעמים קצת וודקה. הקצין הרוסי הציע לו, שהיהודים יעבדו בחיטוב עצים. אבי הסכים אך דרש שינתנו להם תנאים, שיאפשרו להם לחיות כמו בני אדם. כיון שהוא לא סמך על הרוסים, הוא עשה תחקיר משלו. התברר לו, שאכן זקוקים לידיים עובדות ושיש מקום להלין את כל היהודים, במחנה הרוסי הנטוש. לאחר שאבי ביקר במקום והסכים, התקבלה ההצעה לשחד את נהג הקטר, כדי שהוא יעצור במקום המיועד. באישון לילה קבוצה גדולה של יהודים עלתה לרכבת. הרכבת עצרה באמצע היער, מסביב הייתה חשכה מוחלטת. כשהרכבת נעלמה, האנשים התחילו לצעוק על אבי: "לאן הבאת אותנו?", לחושך. "אבי שהיה אדם חזק הסה אותם. אחרי צעידה של מספר דקות, האנשים לא האמינו, ריח דייסה עלה באפם ובאמת סיר מלא דייסה חיכה להם ולילדים ואפילו מקום למגורים. במקום הזה עבדו גם אמי וסבתי וגם דודי, שם במעבה היער הם חטבו עצים.

העבודה הייתה קשה, אנשים חטבו עצים כל היום ובערב נפלו מהרגליים. סבתי, שהייתה מאוד אדוקה אמרה שבזמן צרה, כשיש פיקוח נפש אפשר לאכול כל דבר. ההיתר הזה הציל את המשפחה ממות. ברוסיה היו מכינים פשטידות מקליפות. למרות ההיתר לאכול הכול, שני דודים שלי שרוליק ואברום מתו מרעב, כיון שהם לא רצו לאכול אוכל לא כשר. המחסור במזון היה כל כך גדול, שאנשים היו מוכנים לעשות הכול. אבי לא עבד שם, הוא הרבה לנסוע למורשין, לעבוד שם כסנדלר. היו לו אישורי נסיעה כדי לקנות עורות. הוא סיפר, שפעם הוא מצא בשר. הוא לא בדיוק ידע מה טיבו, אך החליט לשומורו. הוא עשה חור בבשר וקשר אותו עם חבל ללולאת הכפתור של מעילו ונרדם. כאשר הוא התעורר, הוא מצא רק את החבל, הבשר נגב. ב1945\12 נולדתי ביער. אבי ניגש לנצ'לניק ואמר לו, שנולד לו בן. הנצ'לניק ענה לו שזה יפה אבל מה הוא בעצם רוצה. אבי הסביר לו, שמנהג היהודים הוא לעשות ברית מילה, ביום השמיני ושברחוק 100 ק"מ יש מוהל, אליו הוא רוצה להביא את התינוק, אותי. הנצ'לניק ענה לו: "מה אתה מדבר, צריך אישור (סרטיפיקט), כדי לצאת ולהיכנס לתחומי היערות ולהביא את המוהל גם זה בלתי אפשרי כי צריך עשרה אישורים (סרטיפיקטים)". אבי ענה לו בשתי מילים: "זוג מגפיים". הנצ'לניק, שהדבר מצא חן בעיניו, המשיך ואמר: "המוהל צריך אחר-כך לחזור...". אבי לא הסס ומיד הציע לו עוד זוג מגפיים.

ברגע שאבי קיבל את האישורים הוא יצא לדרך, בכל פעם שהוא היה מגיע לעיירה כלשהי הוא היה מראה את הסרטיפיקט והמשמר הצדיע לו ונתן לו לעבור, הרי מדובר ב"נצ'לניק" מיוחד. מה שהציל אותנו הייתה המומחיות שלו בעשיית מגפיים. אבי הגיע לעיירה זנוחה, שם הוא מצא את הבית של המוהל, שחי עם בתו. אבי נכנס לבית וראה ישיש עם זקן ארוך מאוד לבן, גבות ענקיות ומגודל שערות. הייתה מלחמה אז אולי קשה היה לו להסתפר. בתו אמרה לאבי, שאם הוא רוצה לדבר עם הישיש, עליו לצעוק לו באוזן, כי הוא לא שומע טוב ושאלם הוא ירצה להצטרף לאבי היא לא תמנע זאת ממנו. אבי כמובן לא הגיע בידים ריקות. הוא הביא שמן וסוכר, קמח. הוא צעק לישיש באוזן והסביר לו, שנולד לו בן ושצריך בעוד יומיים, שלושה לעשות לו ברית. הישיש קם והסתבר, שהוא ממש הר אדם, כמעט שהוא מחץ לאבי החזק את היד ואמר: "הולכים!" כך עשו לי ברית ביום השמיני.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

הסתיימה המלחמה וכאשר כולם חזרו לפולין, הם גילו רק הרס, כל המשפחה המורחבת נכחדה בפולין, אחות אחת של אבי נשארה בחיים, היא הצטרפה למפלגה הקומוניסטית ואבי פחד ליצור איתה קשר, כדי שלא יודע, שהיא יהודיה. כול מי שלא ברח לרוסיה נלקח למיידנק. היו לבני משפחתי ויזות לצ'ילה, אבל בסוף הם עלו לארץ ישראל. אמי כבר הייתה חולה ונעזרה

בשכנה טובה, שגם עזרה לגדל אותי. הם הגיעו לאוסטריה AUSTRIA למחנה אדמונד ADMOND (מחנה בריטי), שם אבי תקן נעליים וחילק חלב ליהודים. גרנו בצריף (באראק) גדול, שהיה מחולק ל 20 חדרים.

הייתי בן 3, שחקתי בשלג ועזרתי לדוג בנהר. באדמון היו פעילויות לימודיות לילדים, הגיעו פעילים מהארץ, שלימדו ריקודי עם. אבי שיחק במחזה, הוא היה קצת ליצן. יצאנו לטיולים לכל מיני מקומות, אספנו פטל ביער. לאחר זמן מה, עברנו את הגבול לאיטליה בסתר. עלינו על סירה רעועה מאוד בשם קסרטה, שהייתה כולה דרגשים. 1948, כשהסירה התקרבה לחופי הארץ היא התחילה לטבוע. צעקו לאנשים להוציא סירים מהמזוודות, כדי לרוקן מים, לפתע הגיע אנייה מחיפה וקשרה אותנו אליה להובלה. אני זוכר שהחזיקו אותי ושהתהלכו איתי לאורך חבלים שהיו קשורים לאנייה השנייה, זו שבאה להציל אותנו. היינו מאוד צמאים כי לא היו מים בקסרטה, היו רק מי ים, אז נתנו לי לשתות אורנג'דה. בדרך ראינו את האורות של חיפה אבל הכרנו שיר רק על האורות של תל אביב, אז שרנו. זאת הייתה שעת בוקר מוקדמת ולכן האורות דלקו.

נא ספרי על חיך בארץ

הגענו לבאר יעקב. בלילה שמענו את יללת התנים וכמה יריות של שוטרים ומאוד נבהלנו. בבוקר לקחו אותנו באוטובוס ובדרך עצרו לנו בפרדס תפוזים. אנשים לא האמינו למראה עיניהם-תפוזים בארץ ישראל! ועוד גדלים על העצים! אמרו לנו לאכול כמה שאנחנו רוצים. אני, אחותי והורי הגענו ללוד הנטושה. ערבים עזבו את העיר כמה ימים קודם. אמרו לנו לאסוף לעצמנו ציוד מהבתים; שולחנות, מראות, כסאות וכד'. אבי פתח סנדלרייה.

אמי נפטרה ב 1951 ואבי התחתן בשנית עם אישה ממוצא לובי שגידלה אותי ואת אחותי, היא חיה עד לפני 7 שנים. אישה מקסימה, הסבתא הכי טובה לילדי. אנחנו מבשלים אוכל טריפוליטאי והיא הייתה מבשלת גפילטע פיש. היא הייתה כהה ופעם בקופת חולים בלוד קראו: "גברת פלטקובסקי", אז היא קמה, כדי להתקרב ונאמר לה, שלא בה מדובר ואז היא שומעת שתי נשים, שמדברות ביניהן באידיש ואומרות "השווארצע (שחורה) הזאת היא פלטובסקי". היא ענתה "אמנם אני שחורה, אבל אני יודעת אידיש." כשהיא נפטרה ישבתי שבעה. יש לי עוד שלושה אחים ממנה.

כשהתחילה תקופת הצנע בארץ, אנשים הפסיקו לקנות נעליים, אז אבי פתח חנות דגים. הוא דאג שתמיד יהיה אוכל בבית ולא נסבול ממחסור, למרות התקופה הקשה. אני לא זוכר שאי פעם הייתי רעב או שחסרו לי בגדים. כל עוד אמי הייתה בחיים היא תפרה לי משאריות בגדים מדהימים. לעת זקנה הוא עבד בבית חרושת לנייר "סופרא" ומת מעישון יתר. הוא אהב אותי מאוד. בלוד אחרי שאמא נפטרה, בהשפעת סבתי ודודי, המשכנו אחותי ואני להיות דתיים (אחות אחת שלי נפטרה עוד במורשין, לפני שנולדתי). למדנו בבית ספר דתי. אבי לא הקפיד, אבל מעולם לא לעג על זה שאנחנו שומרים, להיפך הוא היה מאוד גאה, כשהייתי עולה לתורה ומתפלל. הבית היה תמיד כשר. סבתי שדיברה אידיש, הייתה בעלת חכמת חיים, אישיות מקסימה ועדינה, היא גרה לא רחוק מאיתנו. הייתה בה רגישות גדולה. לדוגמה: היא ידעה שהשכנה מכינה תה בשבת ובכל זאת היא הייתה שותה כדי לא להעליב.

אחד הדברים החשובים שהפליאו אותי מאוד וגרמו לי לרצות לספר את סיפורי לדורות הבאים, הוא סיפור ברית המילה שלי. בעבר חשבתי שלאבי בזמנו זה אולי לא היה כל כך חשוב, כן לעשות ברית, לא לעשות, למרות שהוא עשה הכול למען זה. היום כשאני חושב אני מבין ומסיק שבסופו של דבר, זה כן היה לו חשוב מאוד. כשהוא התבגר הוא התקרב יותר אל הדת, הלך יותר לבית הכנסת. רציתי בסיפור להדגיש את קיומו של הניצוץ היהודי, למרות כל הקשיים. סבתי שניים מילדיה מתו ברעב כי הם לא רצו לאכול לא כשר. רציתי בעצם דרך הסיפור שלי להעביר לדורות הבאים את החשיבות שבשימור הגחלת היהודית. יש לי שלושה ילדים, לכולם ילדים משלהם וכולם; בני ונכדי דתיים. צריך לשמור על הגחלת, ללמד כל ילד יהודי בארץ מה הם מקורותיו, קצת מסורת, קצת תפילה, אחרת מה הסיבה להיות קשור לארץ הזו, זאת סתם מדינה. אסור שהשורשים ילכו לאיבוד. אני בעד מסעות הנוער לפולין. אני חושב שכל נער ונערה חייבים לנסוע, אין יותר חזק ממראה עיניים, להיות במקומות, להתרשם ולראות. כשלווייתי תלמידים ואמרתי את תפילת "אל מלא רחמים" כולם בכו. צריך לנסוע לעיירות נידחות ולראות מה היה שם. אני חושב שפרויקט לדורות הוא פרויקט חשוב.

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

נודע לי לפני חצי שנה שחברתה של אמי גרה כיום בקיבוץ. החברה הייתה בעבר אחות ויחד עם אמי שידעה ודיברה היטב פולנית, הן התחפשו לנוצרות והלכו לנורשה להביא תרופות לקרובה שחלתה.

ראיון: ענת חזקלוביץ, רעננה, פברואר 2015